

FESTIVAL ZNANOSTI

"VRIJEME KROZ POVIJEST I POVIJEST VREMENA"

SAŽECI PREDAVANJA

Prof. dr. sc. Anamarija Kurilić - doc. dr. sc. Zrinka Serventi: Od Stonehengea do smartwatcha - kako su drevne civilizacije mjerile vrijeme

Od prve pojave čovjeka, a osobito od vremena kad je postao poljoprivrednik, protok vremena bio je od presudne važnosti. Kako bi doskočio problemima s uzgojem biljaka i životinja te utvrdio njihov prirodni životni ciklus čovjek je postupno bilježio godišnja doba koja je prvo zapisivao u primitivne poljoprivredne kalendare, a onda ih je i povezao sa zvjezdanim nebom i promjenama koje su se kroz vrijeme na njemu događale. Među prvim zajednicama koje su možda imale svoje kalendare treba istaknuti Vučedolce i nedavni nalaz "Vučedolskog Oriona", posude na kojoj je možda zabilježen prvi kalendar, ali i drevne graditelje Stonehengea, slavnog i misterioznog megalitskog kruga u Engleskoj. Među civilizacije koje su s većom sigurnošću bilježile vrijeme svakako pripadaju drevne mezopotamske države (Sumerani, Akađani, Babilonci i dr.), ali i drevni Egipćani, čije je poznavanje astronomskih pojava postavilo temelje za brojna buduća znanstvena dostignuća. Dakako, stari Grci i Rimljani ne samo da su pratili godišnja doba i imali svoje kalendare već su sustavno mjerili i sate u danu, iako se ne može reći da je taj sat išao kao "švicarska ura". U ovom predavanju će se, stoga, na zanimljiv i dostupan način, kroz konverzaciju dviju profesorica i interakciju s prisutnom publikom, predstaviti najvažnije i najzanimljivije činjenice o prvotnim mjerenjima vremena i pokazati kako današnji "pametni satovi" ne bi bili mogući bez dostignuća drevnih civilizacija.

Dr. sc. Eva Katarina Glazer: Babilonski viseći vrtovi zapravo su bili Sanheribovi vrtovi u Ninivi?

Kako je legenda postala povijesna činjenica od koje se još uvijek ne odustaje u školskim udžbenicima? Iako postoje brojni dokazi o veličanstvenim vrtovima koje je asirski kralj Sanherib dao sagraditi u svojoj prijestolnici Ninivi (od cilindričnih pečata, reljefa i brojnih zapisa do rezultata arheoloških istraživanja koja potvrđuju postojanje akvedukata i raskošnih vrtova u Ninivi) zahvaljujući babilonskom kroničaru Berososu i brojim antičkim autorima viseći vrtovi pripisuju se Babilonskim vladarima (ovisno o izvorima razlikuju se imena). Koliko vremena je potrebno da se legende odbace?

Doc. dr. sc. Valentina Zovko: Kulturološke mijene percepcije vremena u kasnom srednjem vijeku

Davno je Heraklit ustvrdio kako je samo mijena stalna. Svjesnost o protoku vremena, kao vremensko iskustvo i iskustvo promjene, jedno je od središnjih pitanja ljudske egzistencije uopće. Protokom vremena mijenjale su se i njegove percepcije. Štoviše, već je Aron Gurevich istaknuo kako se „osjećaj“ i „korištenje“ vremena razlikuju među civilizacijama, različitim društvenim strukturama istoga društva, pa čak i pojedincima. Rasprave posvećene srednjovjekovnom mjerenju, korištenju i izražavanju vremena uključuju takav sveobuhvatan i pragmatičan pristup.

Posljednjih desetljeća svjedočimo naraslom broju socio-ekonomskih i kulturoloških studija koje naglasak stavljaju na mikro pitanja poput: astronomskih oznaka, uloge memorije, načina bilježenja datuma, korištenja i organizacije vremena. Zahvaljujući zaokretu u problemsko-metodološkom pristupu omogućen nam je djelomičan uvid u različite načine na koje se vrijeme „osjećalo“ i „koristilo“ od strane pojedinaca i/ili društva. Trgovci, vlasnici zemlje, ljubavnici i mešetari koji su izmjenjivali pisma sa svojim suradnicima, redovnici koji su vodili poslovne transakcije te notari koji su bilježili dnevna događanja nastojali su zabilježiti protok vremena. Vremenska organizacija dinamičke dnevne aktivnosti, svjesnost prošlog i nadolazećeg vremena, posebno tijekom kataklizmičkih razdoblja, nisu bili posve strani srednjovjekovnom čovjeku. Ovo kratko izlaganje prikazat će neke od stavova prema vremenu i njihove mijene tijekom kasnog srednjeg vijeka, ali isto tako pokazati da su žudnja za organizacijom i planiranjem vremena i više nego aktualni danas, prije svega kao dokaz shvaćanja ljudske prolaznosti.

Izv. prof. dr. sc. Kristijan Juran: Možemo li se pouzdati u podatke o dobi umrlih osoba u matičnim knjigama 18. stoljeća?

Prema Rimskom obredniku iz 1614. katolički su svećenici u matice umrlih zajedno s drugim podacima trebali pribilježiti i dob preminule osobe. Taj su napatuk počeli sustavnije primjenjivati tek u 18. stoljeću, i to na način da su starost pokojnika najčešće određivali približno, zaokruživanjem brojeva na desetice. Odstupanja tako naznačene u odnosu na stvarnu dob pokojnika pokazat će se na konkretnim primjerima iz matičnih upisa.